RYBÍZ ČERNÝ

Ribes nigrum

třída: vyšší dvouděložné; **řád:** lomikamenovité; **čeleď:** meruzalkovité; **rod:** rybíz; **druh:** rybíz černý; **lidové názvy:** bobule svatojánské, černé víno svatého Jana, dnové bobule, dnový keř, meruzalka černá, revíz, rybíz smradlavý, smradinka

POPIS:

Rybíz černý je opadavý, netrnitý, široce rozvětvený keř, 1 – 2 m vysoký, s přímými větvemi a žlutohnědou až hnědou borkou. Je snadno rozpoznatelný díky své typické „vůni“.

Má poměrně velké střídavé tří- až pětilaločné listy, které jsou v obrysu okrouhlé až ledvinité a na bázi srdčité až uťaté. Na líci jsou tmavozelené, řídce chlupaté, na rubu na žilnatině chlupaté a s roztroušenými žlutými terčovitými žlázkami. Laloky jsou trojúhelníkovité, tupě špičaté a zubaté. Letorosty jsou šedavé, pýřité a žláznaté.

Kvete v květnu, květy rostou v řídkých, převislých, až 6 cm dlouhých hroznech, jsou oboupohlavné, šedožluté až bledě šedofialové.

Plody jsou šťavnaté, více semenné, lysé nebo řídce žláznatě tečkované černé až černofialové bobule, na vrcholu s vytrvávajícími zbytky kalicha, sladkokyselé, výrazně aromatické.

ROZŠÍŘENÍ:

Rybíz černý je rozšířen ze severní Evropy přes Ural na Sibiř a dále na východ Asie až do Himálaje. V jihozápadní a jižní Evropě chybí; ve střední Evropě je rozšíření nejisté.

U nás se udává jako původní v nížinách až pahorkatinách, ve vlhkých lesích, v olšinách a pobřežních křovinách velmi vzácně porůznu po celém území (Polabí, Třeboňská pánev, Podkrušnohoří, Moravské úvaly). Nejspíš však jde o zplanělé rostliny.

Rybíz černý je stín snášející dřevina, náročná na vláhu. Roste na půdách jak zrašelinělých, tak silně humózních a živných, velmi často na glejích a pseudoglejích. V těžkých půdách vytváří množství výmladků, velmi dobře se vegetativně množí.

VÝZNAM:

Rybíz černý se u nás pěstuje od 16. století. Listy se ve středověku používaly jako prostředek léčící dnu a revmatizmus. Později byly využívány jako náhražka pravého čaje. Dnes jsou sušené listy součástí bylinných čajů. Pomáhají při nemocech dýchacích cest a močového ústrojí. Známější je ovšem využití rybízu černého jako ovocné dřeviny.

Plody mají vysoký obsah vitamínů, obsahují flavonoidy a minerální látky. Protože mají typickou vůni, která není každému příjemná, spíše se zpracovávají na marmelády, džemy, rosoly, mošty, sirupy a ovocná vína. Plody působí protizánětlivě, používají se při kašli a chrapotu, zvyšují odolnost organizmu. Plody chutnají ptactvu stejně jako nám, což z něj činí vhodnou rostlinu pro různé výsadby.

Protože je schopen růst i ve stínu, je vhodným podrostním druhem do remízků, potřebuje však dostatečně vlhké stanoviště. Poskytuje kryt a plody ptákům. Zvěř jej příliš neokusuje, bývá ale často poškozován vytloukáním od srnčí zvěře.